

Н.С. КРАСНОКУТСЬКА, Г.М. ФАДЕЄВА

ПРОГНОЗУВАННЯ НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

У статті запропоновано методичний підхід до прогнозування надходжень від податку на доходи фізичних осіб до місцевого бюджету на основі кореляційно-регресійного аналізу з урахуванням тенденцій зміни валового регіонального продукту.

Ключові слова: кореляційно-регресійний аналіз, валовий регіональний продукт, податок на доходи фізичних осіб, прогнозування податкових надходжень, місцевий бюджет.

В статье предложен методический подход к прогнозированию поступлений от налога на доходы физических лиц местного бюджета на основе корреляционно-регрессионного анализа с учетом тенденций изменения валового регионального продукта.

Ключевые слова: корреляционно-регрессионный анализ, валовый региональный продукт, налог на доходы физических лиц, прогнозирование налоговых поступлений, местный бюджет.

The paper presents the methodical approach to forecasting personal income tax revenues to the local budget, based on regression analysis, taking into account trends in the gross regional product.

Keywords: correlation and regression analysis, gross regional product, personal income tax, forecasting tax revenues, the local budget.

Вступ. Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) є одним з основних бюджетоутворюючих податків і його фіскальну ефективність важко переоцінити. Платниками ПДФО є фізичні особи, а податковим агентом виступає підприємство, установа, в якій платники податку отримують доходи від своєї професійної діяльності.

Значний внесок у дослідження питань оподаткування доходів фізичних осіб зробили такі вчені-економісти, як: Є.С. Гордієнко, Т.М. Демченко, В.Ф. Максимова, В.М. Мельник, Л.О. Омелянович, О.В. Покатаєва, К.І. Швабій та ін. Але у зв'язку з останніми законодавчими змінами необхідним є подальше дослідження цих питань.

Метою статті є розробка методичного підходу щодо визначення обсягу доходів місцевого бюджету на основі кореляційно-регресійної моделі. Досягнення цієї мети дозволить, по-перше, визначити, якою мірою ті чи інші фактори впливають на доходи місцевого бюджету, а, по-друге, спрогнозувати величину цих доходів.

Виклад основного матеріалу. Проблема оподаткування доходів населення є однією з фундаментальних проблем оподаткування. Це зумовлено різними причинами. Одна з основних полягає у тому, що доходи фізичних осіб є стабільним і великим об'єктом оподаткування. Якщо враховувати ефекти перекалення податкового навантаження, то саме фізичні особи є носіями податків [1, с. 50].

Вихідною передумовою податкового планування прогноз, у процесі якого вирішуються в основному тактичні завдання управління податковими надходженнями [2]. Відповідно, одним із шляхів розвитку податкової системи є використання методик прогнозування податкових надходжень. Таке прогнозування впливає на структурний розвиток економіки, його динаміку та ефективність, забезпечує шляхи вдосконалення податкової політики, сприяє раціональному використанню ресурсів, зростанню рівня доходів і соціальної захищеності населення.

Теоретичні та практичні аспекти прогнозування податкових надходжень певною мірою розкриті у

працях Зварич О.В. [2], Вітлінського В. В. [3], Іванова Ю. Б. [4], Тарангул Л.Л. [5] та ін. Сучасними дослідниками розроблені загальні концептуальні положення прогнозування податкових надходжень, сформовано його методологічні принципи, розроблено функції податкового менеджменту. Разом з тим, прогнозуванню обсягів податкових надходжень з урахуванням тенденції розвитку економіки держави приділяється недостатня увага.

Значимість такого прогнозування також посилюється тим, що на місцевому рівні прогноз обласного бюджету встановлює взаємозв'язок між стратегічними цілями розвитку регіону та можливостями бюджету в середньостроковій перспективі, визначає прогнозні показники за основними видами доходів та видатків бюджету. Тому метою запровадження середньострокового прогнозування доходної частини бюджету на місцевому рівні є забезпечення послідовності та передбачуваності бюджетної регіональної політики в середньостроковій перспективі, посилення бюджетної дисципліни.

Розрахунок прогнозного показника податку на доходи фізичних осіб нами здійснено відповідно до Методики прогнозування надходжень податку на доходи фізичних осіб, затвердженої наказом Міністерства фінансів від 24.12.2010 № 1646 (рис.1). Аналіз формування доходної частини місцевого бюджету за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, у свою чергу, пропонується здійснювати за такими етапами: з'ясування факторів, що можуть впливати на розмір доходів; формування масиву статистичної інформації; побудова регресійних моделей; економічна інтерпретація моделей і практичне використання.

Основне завдання кореляційно-регресійного методу полягає в аналізі статистичних даних для виявлення математичної залежності між досліджуваними ознаками і встановлення за допомогою коефіцієнта кореляції порівняльної оцінки щільності взаємозв'язку [3]. При кореляційному зв'язку між причиною і наслідком немає повної відповідності, а

спостерігається лише певне співвідношення.

Не викликає сумніву, що сума податкових надходжень (ПН) збільшується зі зростанням обсягу валового регіонального продукту в прямо пропорційній залежності, тобто рівняння регресії має вигляд:

$$ПН = a + bВРП_k, \quad (1)$$

де ПН – прогнозована величина податкових надходжень за видом податку;
a і b – коефіцієнти регресії;
k – прогнозований період;
ВРП_k – прогнозоване значення валового регіонального продукту у k-му прогнозованому періоді.

Рис. 1 – Розрахунок прогнозного показника податку

Коефіцієнти регресії a і b розраховуються за такими формулами:

$$a = \overline{ПН} - b\overline{ВРП}; \quad (2)$$

$$b = \frac{\sum_{i=1}^n ВРП_i \overline{ПН} - \overline{ВРП} (\sum_{i=1}^n ПН_i)}{\sum_{i=1}^n (ВРП_i - \overline{ВРП})^2}, \quad (3)$$

де n – кількість значень вимірюваних величин;
 $\overline{ПН}$ – середнє значення податкових надходжень за видом податку (наприклад, ПДФО);
 $\overline{ВРП}$ – середнє значення внутрішнього регіонального продукту.

Коефіцієнт кореляції визначає тісноту зв'язку між сумою податкових надходжень і обсягом валового внутрішнього продукту і обчислюється за формулою:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n ВРП_i \overline{ПН} - \overline{ВРП} (\sum_{i=1}^n ПН_i)}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (ВРП_i - \overline{ВРП})^2 \sum_{i=1}^n (ПН_i - \overline{ПН})^2}}. \quad (4)$$

На заключному етапі проводиться аналіз отриманих прогнозних величин.

Використовуючи рівняння (1) і значення ВРП та суми податку на доходи фізичних осіб, отримуємо:

$$ПН = -0,8543 + 0,0573 \cdot ВРП_k, \quad (5)$$

Як вихідну інформацію для реалізації кореляційно-регресійного аналізу використаємо показники виконання бюджету Харківської області та середньомісячної заробітної плати працівників області (табл.1, рис. 2).

Розрахунок прогнозних індикативних показників бюджету на 2016 рік на основі консервативних оцінок 2015 року основних макропоказників економічного і соціального розвитку створить певний «запас міцності» системи місцевих фінансів на середньострокову перспективу.

Таблиця 1 – Основні прогнозні показники соціально-економічного розвитку Харківської області за 2014–2016 роки

№ з/п	Найменування показника	2014	2015	2016 (прогн. дані)
1.	Валовий регіональний продукт, млн. грн.	79369	86199	94631
2.	Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту, у % до попереднього періоду	100,5	101,5	102,6
3.	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників, грн.	3 256	3 663	4 212

Фонд оплати праці штатних працівників та працівників малих підприємств прогнозується у 2016 році в обсязі 30168,63 млн. грн. Середня заробітна плата прогнозується у 2016 році у розмірі 4212 грн.

Завданням оптимістичного сценарію розвитку є прискорення темпів реального зростання валового регіонального продукту до 2,6 % у 2016 році з максимальним використанням можливостей для економічного зростання на основі підвищення конкурентоспроможності економіки області, досягнення макроекономічної стабільності, розв'язання накопичених за попередні роки проблем.

Показники доходів обласного бюджету на 2016 рік становитимуть 1575,0 млн.грн., з них доходів загального фонду – 1456,6 млн.грн., доходів спеціального фонду (разом з бюджетом розвитку) – 118,4 млн.грн.

Бюджетоутворюючим доходом загального фонду залишається податок на доходи фізичних осіб – 1362,3 млн.грн. Прогноз надходжень з податку на доходи фізичних осіб розраховано з урахуванням зростання фонду оплати праці. Дохідна частина проекту бюджету на 2016 рік розроблена з урахуванням змін податкового [6] та бюджетного законодавства з наступними особливостями відносно податку на доходи фізичних осіб, а саме:

- продовження дії військового збору;
- застосування єдиної ставки (18%) оподаткування доходів фізичних осіб, замість 15% та 20%;

- зниження податкового навантаження на громадян, за рахунок надання податкової соціальної пільги на рівні 50% однієї мінімальної заробітної плати до доходів, що не перевищують 3 мінімальних заробітних плат;
- зменшення ставки оподаткування пасивних доходів (крім дивідендів) з 20% до 18%;
- звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором пенсій,

призначених учасникам бойових дій, інвалідам війни та особам, на яких поширюється чинність статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” тощо.

У табл. 2 наведені прогностичні показники бюджету міста Харкова на 2016-2017 рр.

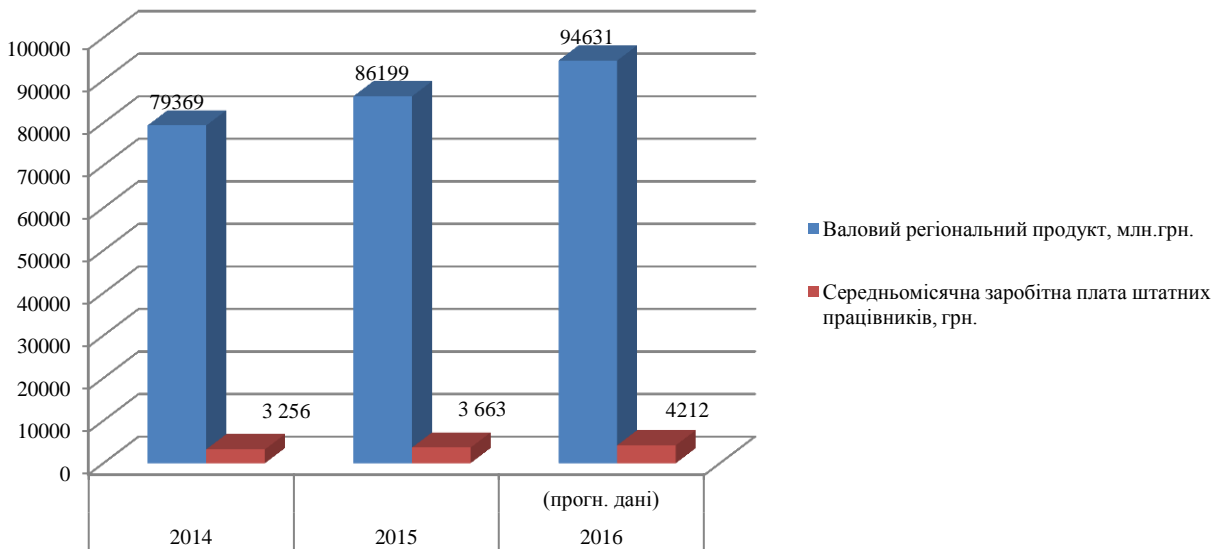

Рис. 2 – Динаміка валового регіонального продукту і середньомісячної заробітної плати працівників по Харківській області

Таблиця 2 – Прогностичні показники бюджету міста Харкова на 2016 і 2017 роки (без урахування субвенцій з державного та обласного бюджетів), млн.грн.

Показники	2016 рік прогноз	2017 рік прогноз
Доходи загального фонду	3124,3	3 146,0
Податок на доходи фізичних осіб	1 678,8	1 695,6

Отже, запропонований методичний підхід дозволяє отримати достатньо точні прогностичні дані.

Висновки. Запропонований методичний підхід є одним з можливих підходів до рішення складної проблеми оцінки доходних ресурсів конкретного регіону. За допомогою цього підходу до прогнозування податкових надходжень збільшується зацікавленість місцевих органів самоврядування у надходженні податків і скороченні недоїмки, забезпечується максимально можлива мобілізація поточних і прогнозованих надходжень до бюджету.

Список літератури: 1. Швабій К.І. Пріоритети реформування податку на доходи фізичних осіб в сучасних умовах / К.І. Швабій // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2013. – Вип. 2. – С. 50-54. 2. Зварич О. В. Податкові надходження: методологія прогнозування: монографія / О. В. Зварич. – Київ: КНТЕУ, 2013. – 443 с. 3. Вітлінський В. В. Моделювання економіки / Вітлінський В. В. – К.: КНЕУ, 2003. – 407 с. 4. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент / Ю.Б. Іванов, А. І.

Крисоватий, А. Я. Кізім, В. В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – 525 с. 5. Тарангул Л. Л. Методологічні засади податкового планування у розрізі регіонів / Л. Л. Тарангул, І. О. Горленко, Т. О. Скоромцова // Наук. вісн. нац. ун-ту ДПС України: Економіка, право. – Ірпінь, 2009. – № 3(46). – С. 85–91. 6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Bibliography (transliterated): 1. Shvabiy K.I. Prioriteti reformuvannya podatku na dohodi fizichnih osob v suchasnih umovah / K.I. Shvabiy // Zbirnik naukovih prats Irpinskoyi finansovo-yuridichnoyi akademiyi (ekonomika, pravo). – 2013. – Vip. 2. – S. 50-54. 2. Zvarich O. V. Podatkovi nadhodzhennya: metodologiya prognozuvannya: monografiya / O. V. Zvarich. – Kiyiv: KNTEU, 2013. – 443 s. 3. Vitlinskiy V. V. Modelyuvannya ekonomiki / Vitlinskiy V. V. – K.: KNEU, 2003. – 407 s. 4. Ivanov Yu. B. Podatkoviy menedzhment / Yu.B. Ivanov, A. I. Krisovatiy, A. Ya. Kizim, V. V. Karpova. – K.: Znannya, 2008. – 525 s. 5. Tarangul L. L. Metodologichni zasadi podatkovogo planuvannya u rozrizi regioniv / L. L. Tarangul, I. O. Gorlenko, T. O. Skoromtsova // Nauk. visn. nats. un-tu DPS Ukraini: Ekonomika, pravo. – Irpin, 2009. – № 3(46). – S. 85–91. 6. Podatkoviy kodeks Ukraini vid 02.12.2010 r. № 2755–VI. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>

Надійшла (received) 05.07.2016

Прогнозування надходжень від податку на доходи фізичних осіб до доходної частини місцевого бюджету / Н.С. Краснокутська, Г.М. Фадеева // Вісник НТУ «ХПІ» Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Х. : НТУ «ХПІ», 2016 – № 24 (1196). – С. 52–55. – Бібліогр.: 6 назв. – ISSN 2304-621X.

Прогнозирование поступлений от налога на доходы физических лиц в доходной части местного бюджета / Н.С. Краснокутская, Г.М. Фадеева // Вестник НТУ «ХПИ». Серия: Актуальные проблемы управления и финансово-хозяйственной деятельности предприятия. – Х. : НТУ «ХПИ», 2016. – № 24 (1196). – С. 52–55. – Библиогр. 6 назв. – ISSN 2304-621X.

Forecasting revenues from personal income to the income of the local budget / N. Krasnokutskaya, G. Fadeeva// Bulletin of NTU "KhPI". Series: Actual problems of management and financial-economic activity of the enterprise. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2016.– No 24 (1196). – P. 52-55. – Bibliogr.: 6 names. – ISSN 2304-621X.

Відомості про авторів /About the Authors

Краснокутська Н.С. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та оподаткування, Національний технічний університет «ХПІ», м. Харків, тел.: (067) 727-71-28; e-mail: a-fadeyeva@yandex.ru

Краснокутская Н.С. – д.э.н., профессор, заведующий кафедрой менеджмента и налогообложения, Национальный технический университет «ХПИ», г. Харьков; тел.: (067) 727-71-28; e-mail: a-fadeyeva@yandex.ru

Krasnokutskaya N.S. – Doctor of Economics, Professor, Head of Management and Taxation Department (National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv), tel. (067) 727-71-28; e-mail: a-fadeyeva@yandex.ru

Фадеева Г.М. – к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту та оподаткування, Національний технічний університет «ХПІ», м. Харків, тел.: (067) 727-71-28; e-mail: a-fadeyeva@yandex.ru

Фадеева Г.М. – к.э.н., доцент, доцент кафедры менеджмента и налогообложения, Национальный технический университет «ХПИ», г. Харьков; тел.: (067) 727-71-28; e-mail: a-fadeyeva@yandex.ru

Fadeyeva A.N. – PhD (Economics), Assistant Professor of Management and Taxation Department (National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv), tel. (067) 727-71-28; e-mail: a-fadeyeva@yandex.ru